

N. Golovko, PhD (Pedagogical Sciences)
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

THE INTENSIFYING OF COGNITIVE ACTIVITY OF FUTURE EXECUTIVES THROUGH METHOD OF SPECIFIC SITUATIONS

The intensifying of educational and cognitive activity of future managers may be done by methods of specific situations. They create necessary conditions for formation and consolidation of professional knowledge and skills, for developing independent thinking skills, navigating in new situations, for finding approaches to solve problems, establishing business contacts with the audience, that defines future professional skills. Their using affects the preparing students for future careers.

In connection with reformation of higher education of preparation specialists for all industries requires the native change of strategies and teaching tacticians in higher educational establishment. Accents at teaching of educational disciplines are carried on the use of active methods teaching which activate independence of looks of students, involve them in work with the large volumes of information, create the atmosphere of understanding, do students the real subjects of teaching.

The choice of specific forms and methods of active learning is carried out based on the structure and content of the discipline, specific goals and objectives of training, and their use – after processing of standard methods and the use of traditional forms of learning. Case method is the method of situational exercises and tasks when students should find single right decision. In the classroom, students justify their position, based on the theory and practice of their future profession.

Some research literature states that professional case-method training stimulates student activity and learning motivation. Additionally, this training method improves teacher performance without extra cost. As a result, the knowledge is not only transmitted, as in the process of traditional teaching methods, but the students are taught and given a special ability to cope with the unique and unusual situations, focusing on skills of analysis and decision making.

Key words: *the intensifying of educational, cognitive activity of future managers, methods of specific situations, future executives.*

Н. Головко, канд. пед. наук, доц.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев, Украина

АКТИВИЗАЦИЯ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ БУДУЩИХ УПРАВЛЕНЦЕВ С ПОМОЩЬЮ МЕТОДА АНАЛИЗА КОНКРЕТНЫХ СИТУАЦИЙ

Рассмотрены условия эффективного использования инновационных педагогических технологий для подготовки будущих управленцев в высшем учебном заведении. Повысить активизации познавательной деятельности студентов можно с помощью технологии анализа ситуаций. Использование метода анализа конкретных ситуаций рекомендуется для углубления знаний по теме, установление связи теории и практики, формирование умений студентов анализировать ситуацию, делать выводы, принимать соответствующие решения, вести конкретную продуктивную деятельность в нетипичных или непредсказуемых ситуациях. Методы активного обучения предусматривают использование такой системы методов, которая направлена главным образом не на преподавание готовых знаний и их воспроизведение, а на самостоятельное овладение студентами знаний в процессе активной познавательной деятельности.

Ключевые слова: *инновационные педагогические технологии, активизация познавательной деятельности, методы анализа конкретных ситуаций, будущие управленцы.*

Відомості про автора

Головко Наталія Іванівна – Україна, м. Київ, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедри педагогіки, Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Контактна інформація: 067 498 31 90; Golovkonata@ukr.net

Головко Наталия Ивановна – Украина, г. Киев, кандидат педагогических наук, доцент, кафедри педагогіки, Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

Контактная информация: 067 498 31 90; Golovkonata@ukr.net

Golovko Nataliya – Ukraine, Kyiv, PhD (Pedagogical Sciences), Associate Professor, Pedagogy Department, Taras Shevchenko National University of Kyiv

Contact information: 067 498 31 90; Golovkonata@ukr.net

УДК 378

О. Дубасенюк, д-р пед. наук, проф.
Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир

ОСОБЛИВОСТІ СТРУКТУРИ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ НАУКОВИХ ПІДХОДІВ

Проаналізовано особливості структури педагогічної діяльності вчителя в контексті сучасних наукових підходів. У межах професіографічного підходу педагогічна діяльність представлена у вигляді професіограми – сукупності вимог, що пред'являє педагогічна професія до людини; із позиції системного підходу – розглянута як певна система з такими характеристиками: цілісність, структурованість, взаємозв'язок із середовищем; із позиції діяльнісного підходу – є єдність мети, мотивів, дій, результату; особистісно-орієнтований підхід є методологічною основою педагогічної діяльності, що сприяє процесам самопізнання, самореалізації та розвитку особистості педагога і учнів.

Ключові слова: *педагогічна діяльність, сучасні наукові підходи: професіографічний, системний, діяльнісний, особистісно-орієнтований.*

Постановка проблеми. Освіта визначає майбутнє будь-якої країни, вона є важливою складовою її національної безпеки. Саме тому кожна держава має першочергове значення надавати ролі освіти та вчителя як її ключової фігури. Державна національна програма "Освіта. Україна XXI ст." визначила стратегію розвитку освіти в Україні, пріоритетні напрями та шляхи створення системи безперервного навчання і виховання

для досягнення високих освітніх рівнів, забезпечення можливостей постійного духовного самовдосконалення особистості, формування інтелектуального й культурного потенціалу як найвищої цінності нації. Серед найважливіших завдань національної школи – підвищення статусу педагогічної професії, формування цілісної, різнобічно розвиненої особистості – формування національної самосвідомості, гуманістичної моралі на основі

нового типу мислення, нової свідомості й розуміння людиною свого місця в суспільстві та житті. Визначальною постаттю в цьому процесі є вчитель, діяльність якого спрямована на становлення особистості, громадянина і фахівця, на зміцнення інтелектуального та духовного потенціалу нації. Науковцями доведено, що ціннісною основою професіоналізму є інтелектуальні, духовні, моральні якості особистості. І. А. Зязюн розкриває сутність кожної складової професіоналізму. Із його погляду, ціннісний компонент пов'язаний зі світоглядною позицією людини, із її особистісними пріоритетами. Він визначає творчість як цінність, життєву необхідність, завдяки закладеній у ній можливості ціннісного прогнозування, її наявності в особистісних, групових і соціальних педагогічних цінностях, прийняття образів творчих особистостей як орієнтирів у долі тай професії [1, с. 498–499].

Професійна педагогічна освіта в Україні ґрунтується на концепції неперервної ступеневої освіти та Державної цільової комплексної програми "Вчитель". Нині простежується тенденція зниження соціального і професійного статусу вчителя та престижу педагогічної професії, що обумовлено й низькою заробітною платою. У програмі МОН України "Нова українська школа" зазначено, що невмотивований учитель не має мотивації до особистісного та професійного зростання. Саме тому постає проблема пошуку шляхів підвищення ефективності педагогічної діяльності вчителя, урахувавши теоретичні здобутки науковців.

Мета й завдання дослідження: проаналізувати особливості педагогічної діяльності вчителя у контексті сучасних наукових підходів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження професійної діяльності педагога вимагало звернення до наукових праць у галузі філософії, психології, педагогіки, педагогічної психології. Серед них: дослідження особистості у процесі діяльності (Б. Г. Ананьєв, М. О. Бернштейн, Л. С. Виготський, О. Р. Лурія, С. Л. Рубінштейн), діяльнісного підходу (П. Я. Гальперін, О. В. Запорожець, Д. Б. Ельконін, О. М. Леонтьєв, Б. Ф. Ломов та ін.). Важливий внесок у вирішення проблем освіти, виховання й розвитку особистості і діяльності зробили Г. С. Костюк і його послідовники (Г. О. Балл, О. В. Киричук, В. К. Котирло, Є. О. Мілерян, В. О. Моляко, В. В. Рибалко, Б. О. Федоришин, П. Р. Чамата й ін.). Аналіз педагогічної діяльності вчителя також ґрунтувалося на основних положеннях психології праці вчителя (Ф. Н. Гоноболін, А. О. Деркач, Н. В. Кузьміна, В. Ф. Моргун, Д. Ф. Ніколенко, В. А. Семиченко, О. І. Щербаків, Т. С. Яценко), концепції педагогічної майстерності (В. П. Андрущенко, І. А. Зязюн, Є. С. Барбіна, І. Ф. Кривоніс, М. П. Лещенко, В. О. Сластьонін, Л. І. Рувінський, Н. М. Тарасевич), провідних ідей загальнопедагогічної підготовки вчителя (О. А. Абдулліна, В. П. Белоцерцев, М. Б. Євтух, Н. В. Кичук, Б. С. Кобзар, О. Г. Мороз).

Відтак, сутність і функції педагогічної діяльності полягають у тому, що педагогічна діяльність є особливим видом соціальної діяльності, яка спрямована на передавання новим поколінням накопичених людством досвіду й культури, створення умов для їхнього особистісного розвитку. У загальному плані педагогічна (грец. *paideia* – дитина і *ago* – веду) діяльність – вид діяльності, змістом якого є навчання, виховання, освіта й розвиток підростаючого покоління. Проте перспективнішим нам уявляється шлях дослідження структури психолого-педагогічної діяльності в контексті сучасних наукових підходів. Проаналізуємо особливості педагогічної діяльності з позиції професіографічного підходу. Багато дослідників педагогічної діяльності вважають, що її специфічні особливості можуть бути описані у професіограмі.

Остання передбачає по-перше, включення професійно-технічних характеристик спеціальності (сфера діяльності, предмети та знаряддя праці, виробничо-технологічні завдання й дії щодо їхнього вирішення, рівні відповідальності, коло обов'язків, особливості темпу й режиму роботи), по-друге, професійно-педагогічні характеристики (цілі навчання, структури навчальних планів, перелік дисциплін, програми, форми, терміни навчання тощо).

В історико-педагогічному аспекті, починаючи з 20-х рр. ХХ ст. професіографічний підхід використовувався як метод наукового дослідження психологічної сутності педагогічної діяльності та її вимог до суб'єктної характеристики вчителя. У наукових працях М. Гармсен, Т. Х. Маркар'яна, М. Мамонтова представлено: критерії ефективності професійної придатності педагога, орієнтовний план професіографічного обстеження вчителя, його природних здібностей; специфіку професійної діяльності, особливості педагогічної техніки [2, с. 253]. У 30-ті рр. поширюються тенденції до проведення порівняльно-зіставних досліджень педагогічної діяльності вчителів різного рівня майстерності, на основі яких складаються професіограми праці вчителя. Досліджуються інваріантні властивості у структурі особистості вчителя, що впливають на результати його праці. При визначенні вимог до вчителя використовувалася їх особистісна оцінка й самооцінка ролі окремих психологічних властивостей в успішному виконанні поставлених педагогом завдань. Дослідники того періоду (І. К. Чугуєв, М. В. Соколов, М. М. Пістрак, М. Д. Левітов, Г. С. Прозоров) довели, що професійна майстерність учителя формується у процесі кропіткої тривалої діяльності, під час якої педагогічні й методичні знання, вміння доводяться до високого рівня професійної досконалості [2, с. 254].

50-ті рр. характеризуються посиленням уваги до досліджень питань педагогічної діяльності (тенденція педагогізації навчально-виховного процесу), яка відображена в роботах І. А. Каїрова, Г. Е. Журавського, Ф. Н. Гоноболіна, З. Ф. Єфіменко, Л. О. Занкова, Д. Ф. Самуйленкова. Більшість авторів розглядали майстерність педагога як результативну характеристику його діяльності. З'являються дослідження, присвячені вивченню й розвитку різноманітних педагогічних умінь (мовленнєвих, організаторських, комунікативних, дослідницьких), а також ефективних засобів виховного впливу вчителя на учнів [2, с. 255].

У 70–80-ті рр. продовжували наукові пошуки у сфері професіографічного підходу Ю. С. Алферов і Є. Г. Осовський. Науковці зазначали, що професіограма вчителя повинна мати таку структуру: точну адресу (на яку спеціальність вона зорієнтована); опис основних видів педагогічної діяльності (викладання, виховання, освіта); обсяг знань, умінь і навичок учителя; психофізіологічні вимоги та протипоказання до процесу; професійні види шкідливості; можливість підвищення кваліфікації; перелік моральних стимулів педагогічної праці; навчальні заклади, що готують із цієї спеціальності. Функціональне навантаження професіограми полягає у її необхідності, по-перше, для правильного визначення мети педагогічних навчальних закладів; по-друге, для розробки наукової теорії навчальних планів; по-третє, для створення системи психолого-педагогічної й методичної підготовки студентів, що забезпечує не лише накопичення та розширення педагогічних знань, але й послідовне нарощування точно визначених умінь і навичок педагогічної праці; по-четверте, професіограма відіграє велику роль при вирішенні питань діагностики професійної придатності й розробки методики професійного відбору; по-п'яте, професіограма сприяє впровадженню особистісного підходу до формування майбутнього пе-

дагога; по-шосте, вона важлива для розробки системи підвищення кваліфікації і перепідготовки вчителів [3]. В. М. Шуман при аналізі змістової характеристики професіограми наголошує на першорядності професійно важливих якостей особистості. Разом із тим розвиток теорії професійної педагогічної діяльності дещо гальмувався, оскільки поширювалася тенденція політизації педагогічного процесу [4].

Нині розробка професіограми здійснюється на основі таких принципів: а) комплексного підходу до вивчення професій; б) цілеспрямованого складання професіограми, підпорядкованого досягненню конкретної мети; в) відображення типових специфічних ознак професії; г) реального відображення професії в конкретних соціально-економічних умовах; г) урахування динаміки розвитку професії, перспектив професійного працівника й кар'єри; д) обов'язкове врахування при описуванні професії дій в екстремальних ситуаціях; е) науковість (професіограма повинна розроблятися на основі системного, діяльнісного й особистісного підходів) [5, с. 741].

В. О. Сластьонін наголошує, що професіограма має відображати, по-перше, властивості й характеристики, що визначають ідейну, професійно-педагогічну та пізнавальну спрямованість особистості вчителя; по-друге, до його психолого-педагогічної підготовки; по-третє, обсяг і склад соціальної підготовки; по-четверте, зміст методичної підготовки зі спеціальності [6].

Значний внесок у розробку досліджуваної проблеми, зробив вітчизняний психолог і педагог Г. С. Костюк. Він унаслідок багаторічної роботи виявив закономірності психічного розвитку та його взаємозв'язку з процесами виховання й навчання. Учений висував принципові вимоги до діяльності педагога-вихователя і вважав, що зазнає невдач таке виховання, яке зводиться до сукупності "заходів", зовнішніх¹ впливів на вихованців, ігноруючи їх потреби, почуття, інтереси. Педагог-майстер своєю діяльністю організує, стимулює діяльність учнів, впливаючи на її мотивацію, зміст та операційний склад. Г. С. Костюк підтримав перспективний напрям педагогічної науки, відповідно до якого діяльність суб'єкта розглядається як системи процесів розв'язування різноманітних задач [7]. Ідеї, висунуті Г. С. Костюком, актуальні й нині. Українські послідовники видатного вченого успішно розробляють проблеми формування особистості (П. Р. Чамата, П. Г. Саприкін, Т. В. Рубцова, О. І. Жаворонко, В. К. Котирло), психології праці вчителя (Д. Ф. Ніколенко), теорії задач (Г. О. Балл) та інші, що є ґрунтовною базою для нашого дослідження.

Рівень загальнонаукової методології вивчення педагогічної діяльності передбачає звернення до системного підходу, який набув значного поширення в сучасних наукових розробках (І. В. Блауберг, В. П. Кузьмін, В. М. Садовський, А. І. Уємов, Б. С. Українцев, І. Т. Фролов, Е. Г. Юдін). Із позиції загальної теорії систем – поняття "система" визначається як множина взаємопов'язаних елементів, що утворює цілісність, стійку єдність із середовищем, якій притаманні інтегральні властивості й закономірності. Н. В. Кузьміна з 80-х рр. досліджувала психологічну структуру педагогічної діяльності вчителя з позиції системного підходу, що вимагає дотримання ряду умов. Первинним було положення про необхідність розробки моделі системи, що вивчається, і вибір критеріїв її ефективності, зокрема вченою було розроблено теоретичну модель діяльності педагогічних систем у контексті загальної теорії систем [8, с. 36].

Професійна педагогічна діяльність може розглядатися як певна система, яка має кінцеву множину характеристик, визначені функції, цілі, склад, структуру. До її загальних характеристик належить цілісність, структурованість, взаємозв'язок із середовищем. Визначений

об'єкт дослідження – багаторівневий, оскільки він має ієрархічну будову і включає ряд підсистем із різними функціональними якостями.

Індивідуальна педагогічна діяльність учителя як ПС є взаємозв'язком структурних і функціональних елементів, що підпорядковані цілям загальноосвітньої школи. До структурних компонентів належать: цілі, які у повсякденній діяльності формує педагог (міра їх відповідності цілям загальноосвітньої школи); навчальна інформація, що творчо переробляється педагогом (ступінь її відповідності: науковим досягненням у галузі психології і педагогіки; вимогам сучасного виробництва (науки, техніки, культури), а також запитам, інтересам, потребам учнів, урахуваючи їх нинішнє й майбутнє самовизначення); засоби педагогічної комунікації (ступінь їхньої відповідності сучасним вимогам суспільства, демократичної, розвивальної системи освіти, з одного боку, і вимогам ринку до випускників – із другого); учні, вихідний рівень їхньої готовності до засвоєння соціального досвіду, навчального предмету, носієм яких є педагог, і їхня готовність до просування у засвоєнні навчальної дисципліни, розвиток їхніх розумових і моральних якостей за керівництва педагога; педагог як творча індивідуальність, що формує цілі власної діяльності й діяльності учнів і як такий, який володіє: сучасною навчально-виховною інформацією, спеціальними знаннями та психолого-педагогічними знаннями, засобами педагогічної комунікації. Функціональні елементи ІВД як ПС дозволяють аналізувати процес розв'язання педагогічних задач і на стадії їхнього формування, і на стадії взаємодії з учнями. До функціональних елементів ІВД належать: гностичний (або дослідницький), проектувальний, конструктивний, комунікативний, організаційський. Ці елементи є водночас компонентами психологічної структури діяльності вчителя [9, с. 8].

Значний вплив на дослідження педагогічної діяльності вчителя мав діяльнісний підхід до особистості педагога. Педагогічну діяльність можна представити як єдність мети, мотивів, дій (операцій), результату. Системоутворювальною характеристикою педагогічної діяльності є мета [5, с. 640]. Відомо, що здібності або якості особистості, її компетентність може розвиватися лише в діяльності, причому в такій, де природні здібності або якості виступають як актуальний компонент регуляції дій, що веде до їхнього подальшого закріплення та перетворення у властивість особистості (Г. Вітцлак). Діяльнісний підхід до особистості педагога дає змогу визначити структуру його діяльності у процесі професійного становлення й розвитку. Саме в діяльності відбувається складний процес формування особистості, що передбачає якісні зміни діяльності, у якій особистість постає як суб'єкт діяльності. Такі зміни відбуваються шляхом ускладнення всіх структурних компонентів діяльності: цілей, мотивів, змісту, взаємозв'язків, а також за допомогою зміни в діяльності позиції особистості. При цьому наголосимо, що творчість постає важливою характеристикою праці вчителя. Тому необхідною метою підготовки вчителя є розвиток самого суб'єкта як особистості, сутність якого полягає у здатності усвідомити важливість зміни обставин і самозмін, здатність винайти у собі засоби для практичного досягнення цієї мети.

На основі аналізу різних позицій учених щодо загальної структури діяльності, головним вектором якої є "мотив – мета", структуру діяльності сучасного вчителя можна представити у вигляді п'яти блоків функцій: 1) цілепокладальна; 2) мотиваційна; 3) змістова; 4) операційно-процесуальна; 5) контрольна-оцінна. Структура діяльності вчителя є інваріантною, відмінності полягають у змістовому аспекті, обумовленого специфікою предмета, що викладається, і в особистісно-творчому внеску вчителя у педагогічний процес. Творча діяль-

ність учителя – найпродуктивніший вид діяльності та відкриває великі можливості для розвитку особистості учнів шляхом організації їхньої творчої навчально-пізнавальної діяльності та самого вчителя.

Спираючись на визначені концептуальні положення професіографічного й діяльнісного підходів, професіограму сучасного вчителя слід розглядати як ідеальну модель його діяльності, що визначає основні функції педагогічної діяльності, вимоги до його особистісних якостей, знанням і вмінням, необхідних для здійснення цих функцій з урахуванням специфіки навчального предмету, також його самоосвіту й саморозвиток, урахуовуючи зростаючі потреби українського суспільства.

Цілепокладальні функції вміщують освітні, розвивальні та виховні завдання. Мотиваційні функції включають самоосвіту, ціннісно-орієнтаційні функції. Змістова функція включає творчу конструктивну, організаторську, комунікативну функції. Операційно-процесуальна – передбачає впровадження продуктивних форм, методів і засобів навчання. Контрольно-корекційна функція – реалізацію творчо-дослідницьких та оцінних видів діяльності. Ціннісно-орієнтаційна функція передбачає створення єдиної системи неперервної освіти, у структуру діяльності вчителя органічно входить і функція самоосвіти. Для професії вчителя це завдання було завжди актуальним, оскільки вчитель залишається до доти вчителем, доки навчається сам. У цьому полягає специфіка педагогічної праці, яка спонукає вчителя щоденно поповнювати свої знання, вдосконалюватися, витончувати майстерність освіти та виховання. Учитель має забезпечити глибокі і ґрунтовні знання учнів із предмету, прищепити їм уміння самостійно поповнювати й набувати знання, орієнтуватися у стрімкому потоці наукової інформації. Педагог-професіонал постійно прагне досягати високого рівня науково-теоретичних знань зі свого предмету і сумісним дисциплінам, вивчати передовий педагогічний досвід.

У контексті особистісно-орієнтованого підходу, із погляду І. Д. Беха, педагог розглядається як вихователь, що має за мету формування й розвиток у дитини особистісних цінностей, які постають як духовні надбання людини. При цьому йдеться про докорінну смисложиттєву переорієнтацію індивіда [10, с. 180–181]. Змінюється діяльність педагога, для якого позиція розуміння, прийняття та визнання вихованця розширює значущий простір його життя, спонукає до морально-духовної творчості, що постає справжньою професійною цінністю. Розвивальне "Я" вихованця є постійним предметом піклування вихователя. У цій діяльності вихователь має проявляти достатню гнучкість у своїх виховних підходах у контексті випереджувальної стратегії. Особистісно-орієнтовані технології у виховному процесі мають ґрунтуватися на діалогічному підході, суб'єкт-суб'єктній взаємодії у системі "педагог – дитина". Гуманістична позиція вихователя й дитини сприяє реалізації конструктивного механізму як постійного розгортання процесу емоційно збагаченого розміркування, який передбачає моральні самозміни вихованця. Особистісно-орієнтований підхід постає методологічною основою, що стимулює процеси самопізнання, самореалізації та розвитку особистості педагога й учнів і загалом допомагає їй формуванню, розвиває індивідуальність дитини. Крім цього, використання особистісно-орієнтованих методів допомагає підвищувати мотивацію суб'єктів освіти, впливаючи на їхні особисті інтереси й особливості. Такий підхід дає змогу вводити альтернативні способи оцінювання, даючи можливість чітко уявити значимість і результати своєї педагогічної діяльності. До особистісно-орієнтованих методів у процесі навчання, можна віднести метод проектів, задачно-презентативний метод і метод портфоліо [10, с. 270–271].

Інший напрям дослідження педагогічної діяльності пов'язаний зі спробою виявити рівні, на яких функціонують професійні знання та вміння. Так, можна виділити просто вмілих учителів, які працюють на звичайному професійному рівні й тих, хто проявляє високу педагогічну майстерність і творчість, збагачує своїми знахідками мистецтво навчання та виховання. До ще вищого рівня майстерності можна віднести педагогів, що досягають рівня педагогічного новаторства та вносять суттєві зміни до шкільної практики.

Професіоналізм і майстерність учителя – це результативні характеристики його діяльності. Професіоналізм є сукупністю психофізіологічних, психічних і особистісних змін, що відбуваються в людини у процесі оволодіння і тривалого використання діяльності, що забезпечує якісно новий, ефективніший рівень вирішення складних професійних задач в особливих умовах [11, с. 6]. На думку автора, формування професіоналізму передбачає зміни всієї системи діяльності, її функцій та ієрархічної побудови. Із часом у педагога розвиваються професійні вміння й навички, що призводять до руху особистості за ступенями професійної майстерності, розвивається специфічна система способів виконання діяльності – формується особистісний стиль діяльності [12].

Тому важливе значення мають моделі вищих рівнів, які відображають особливості професійної діяльності педагогів-майстрів. Педагоги, які мають високий рівень знань, досвід, орієнтовані на учнів, які збираються в подальшому обрати професію, пов'язану із його предметом. Педагоги, яких вирізняє демократичний стиль діяльності, що ґрунтується на довірі до учнів і, які ефективно використовують у навчанні учнівське самоврядування, сприяють розвитку самостійної, мобільної, креативної особистості, здатної працювати в нових умовах.

Висновки. Таким чином, проблема структури педагогічної діяльності вчителя пройшла значний шлях від поверхових уявлень, виділення й характеристики окремих елементів такої діяльності до її цілісного бачення як інтегрального системного утворення, що передбачає в подальшому розвиток перспективних напрямів і аспектів окресленої проблеми.

Список використаних джерел

1. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : монографія / І. А. Зязюн. – Черкаси : Вид. ЧНУ ім. Богдана Хмельницького, 2008.
2. Дубасенюк О. А. Професійна педагогічна освіта: методологія, теорія, практика : монографія / О. А. Дубасенюк. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – Т. 1.
3. Алферов Ю. С. К вопросу о профессиограмме советского учителя / Ю. С. Алферов, Е. Г. Осовский // Вопросы психологии. – 1971. – № 2. – С. 83–90.
4. Шуман В. М. Формирование профессионально-педагогической направленности студентов / В. М. Шуман // Сов. педагогика. – 1973. – № 3. – С. 75–84.
5. Енциклопедія освіти. – К. : Юрінком Інтер, 2008.
6. Сластенин В. А. Педагогика : учеб. пособие / В. А. Сластенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов ; под ред. В. А. Сластенина. – М. : Изд. центр "Академия", 2002.
7. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості. – К. : Рад. шк., 1989.
8. Кузьмина Н. В. Профессионализм деятельности преподавателя и мастера производственного обучения ПТУ / Н. В. Кузьмина. – М. : Высш. шк., 1989.
9. Кузьмина Н. В. Предмет акмеологии / Н. В. Кузьмина. – 2-е изд., испр. и доп. – СПб. : Политехника, 2002.
10. Бех І. Д. Виховання особистості : У 2 кн. / І. Д. Бех. – К. : Либідь, 2003. – Кн. 1.
11. Рогов Е. И. Личность учителя: теория и практика : учеб. пособие / Е. И. Рогов. – Ростов-н/Д. : Феникс, 1996.
12. Педагогічна майстерність Хрестоматія : навч. посіб. / Упоряд. І. А. Зязюн, Н. Г. Базилевич, Т. Г. Дмитренко й ін. – К. : Вища шк., 2006.

References

1. Zyazyun I. A. Filosofiya pedahohichnoyi diyi: monohrafiya / I. A. Zyazyun. – Cherkasy : Vyd. ChNU im. Bohdana Khmel'nyts'koho, 2008.
2. Dubasenyuk O. A. Profesiynna pedahohichna osvita: metodolohiya, teoriya, praktyka : monohrafiya / O. A. Dubasenyuk. – Zhytomyr : Vyd-vo ZhDU im. I. Franka, 2015. – T. 1.

3. Alferov Ju. S. K voprosu o professiogramme sovetskogo uchitelja / Ju. S. Alferov, E. G. Osovskij // Voprosy psihologii. – 1971. – № 2. – S. 83–90.
 4. Shuman V. M. Formirovanie professional'no-pedagogicheskoi napravlenosti studentov / V. M. Shuman // Sovetskaja pedagogika, 1973. – № 3. – S. 75–84.
 5. Entsyklopediya osvity. – K. : Yurinkom Inter, 2008.
 6. Slastenin V. A. i dr. Pedagogika: ucheb. posobie / V. A. Slastenin, I. F. Isaev, E. N. Shijanov ; pod red. V. A. Slastenina. – M. : Izdatel'skij centr "Akademija", 2002.
 7. Kostyuk H. C. Navchal'no-vykhovny protses i psikhichny rozvytok osobystosti / H. C. Kostyuk. – K. : Rad. shk., 1989.

8. Kuz'mina N.V. Professionalizm dejatel'nosti prepodavatelja i mastera proizvodstvennogo obuchenija PTU / N. V. Kuz'mina. – M. : Vyssh. shk., 1989.
 9. Kuz'mina N. V. Predmet akmeologii / N. V. Kuz'mina. – 2-e izd., ispr. i dop. – SPb. : Politehnika, 2002.
 10. Bekh I. D. Vykhovannya osobystosti: U 2 kn. / I. D. Bekh. – K. : Lybid', 2003. – Kn. 1.
 11. Rogov E. I. Lichnost' uchitelja: teorija i praktika : uchebnoe posobie / E. I. Rogov. – Rostov/n/D. : Feniks, 1996.
 12. Pedahohichna maysternist' Khrestomatiya : navch. posib. / Uporyad. I. A. Zyazyun, N. H. Bazylevych, T. H. Dmytrenko ta in. – K. : Vyshcha shk., 2006.

Надійшла до редколегії 12.02.17

O. Dybasenyuk Doctor of Pedagogical Sciences, Professor
 Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, Ukraine

THE SPECIFICS OF THE STRUCTURE OF TEACHER'S PEDAGOGICAL ACTIVITY IN THE CONTEXT OF MODERN SCIENTIFIC APPROACHES

The article analyzes the specifics of the structure of teacher's pedagogical activity in the context of modern scientific approaches. In the framework of profession oriented approach the pedagogical activity is presented in the form of professional graphics being the wholeness of the requirements of the teaching profession to the person. From the position of a system oriented approach the pedagogical activity is outlined as a certain system with such common characteristics as: integrity, structure, relationship with the environment. Thus the individual of the pedagogical activity as a pedagogical system is the relationship of the structural and functional elements, subordinate to secondary school purposes. Activity approach to the teacher's personality determines the structure of his activities in the course of his professional formation and development. From the position of activity approach the pedagogical activity is distinguished by the unity of purpose, motives, actions (operations) and the result. It is in the professional activity that the complex process of personality formation is realized, involving a qualitative changes in the activity in which the personality represents a certain subject. Personality oriented approach is a methodological basis for promoting of the self-cognition, self-realization and development of the personality of the teacher and the students. In addition, the use of personality oriented methods helps to improve the motivation of the subjects of education, thus influencing their personal interests and characteristics. Another area of the research of the pedagogical activity is connected with the study of its levels and efficient characteristics: professionalism and the skills of the teacher.

Keywords: pedagogical activity, modern scientific approaches: profession oriented, system, activity, personality oriented approaches.

А. Дубасенюк, д-р пед. наук, проф.
 Житомирский государственный университет имени Ивана Франко, Житомир, Украина

ОСОБЕННОСТИ СТРУКТУРЫ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ УЧИТЕЛЯ В КОНТЕКСТЕ СОВРЕМЕННЫХ НАУЧНЫХ ПОДХОДОВ

Проанализированы особенности структуры педагогической деятельности учителя в контексте современных научных подходов. В рамках профессиографического подхода педагогической деятельности представлена в виде профессиограммы – совокупности требований, предъявляемых педагогической профессией к человеку; с позиции системного подхода – рассматривается как определенная система с такими характеристиками: целостность, структурированность, взаимосвязь со средой; с позиции деятельностного подхода – представляет единство цели, мотивов, действий, результата; личностно-ориентированный подход выступает методологической основой педагогической деятельности, способствующей процессам самопознания, самореализации и развития личности педагога и учащихся.

Ключевые слова: педагогическая деятельность, современные научные подходы: профессиографический, системный, деятельностный, личностно-ориентированный.

Відомості про автора

Дубасенюк Олександра Антонівна – Україна, Київ, доктор педагогічних наук, професор, почесний академік НАПН України, академік АМСКП "Полісся", Житомирський державний університет імені Івана Франка

Контактна інформація: alexvoz@ukr.net

Дубасенюк Александра Антоновна – Украина, Киев, доктор педагогических наук, профессор, почетный академик НАПН Украины, академик АМСКП "Полесье", Житомирский государственный университет имени Ивана Франко

Контактная информация: alexvoz@ukr.net

Dubasenyuk Alexandra – Ukraine, Zhytomyr, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, honorary academician of NAPS of Ukraine, academician of OMSK "Polissia", Zhytomyr Ivan Franko State University

Contact information: alexvoz@ukr.net

УДК 37.013.3

М. Жиленко, канд. пед. наук, доц.
 Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

УЧІННЯ ЯК СКЛАДОВА ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА В СУЧАСНІЙ СИСТЕМІ ОСВІТИ

Досліджено роль і місце учіння, як складової методології навчальної діяльності студента, її врахування для оптимізації підготовки фахівців в умовах переходу сучасного суспільства до проектно-технологічного типу організаційної культури. Проаналізовано підходи до організації учіння як діяльності особистості з виділенням у ній актів, що регулюються програмою і планом їхнього виконання відповідно з її цілями й потребами. Зазначено, що сучасна вища школа має готувати фахівців до проектно-діяльності, яка передбачає здатність фахівця діяти в умовах невизначеності. Як варіант такої підготовки, проаналізовано можливості оволодіння студентами у процесі навчання діяльністю учіння.

Ключові слова: діяльність, учіння, продукт діяльності учіння, інтеріоризація, розгорненість, усвідомленість, тип організаційної культури, інформаційна ентропія.

Постановка проблеми. Протягом тривалого періоду часу діяльність, як суспільно-історичне явище, що відображає відносини людини та суспільства, індивіда й

інших людей є предметом вивчення таких наук як філософія, психологія, соціологія, політологія, психологія, педагогіка й ін. Інтерес до неї з боку дослідників має